

Thực thi quyền sở hữu trí tuệ ở doanh nghiệp KH&CN:

Kinh nghiệm từ BUSADCO

Hoàng Đức Thảo

Chủ tịch kiêm Tổng Giám đốc BUSADCO

Được thành lập từ năm 2003, với xuất phát điểm thấp, nhưng nhờ sự nỗ lực không ngừng, Công ty TNHH MTV Thoát nước và Phát triển đô thị tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu (BUSADCO) đã trở thành doanh nghiệp khoa học và công nghệ (KH&CN) đầu tiên trong lĩnh vực xây dựng và bảo vệ môi trường ở Việt Nam, với hàng chục sản phẩm được bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ. Tuy nhiên, trong việc thực thi quyền sở hữu trí tuệ của mình, BUSADCO còn gặp những khó khăn, vướng mắc, rất cần sự tháo gỡ của Nhà nước nhằm tăng cường bảo hộ tài sản trí tuệ cho doanh nghiệp, tạo hành lang pháp lý thuận lợi để doanh nghiệp tiếp tục đầu tư nghiên cứu và phát triển, tạo ra các sản phẩm mới, góp phần phát triển kinh tế - xã hội.

Đôi nét về BUSADCO

Được thành lập ngày 1/9/2003 theo Quyết định số 5884/QĐ-UB của UBND tỉnh Bà Rịa - Vũng Tàu, BUSADCO hoạt động theo mô hình công ty trách nhiệm hữu hạn một thành viên 100% vốn nhà nước với mục tiêu quản lý, đầu tư, xây dựng và vận hành hệ thống thoát nước đô thị trên địa bàn tỉnh. Với sự nỗ lực không ngừng, BUSADCO đã trở thành một trong những doanh nghiệp KH&CN đầu tiên của Việt Nam (từ năm 2009), sở hữu trên 60 công trình KH&CN. BUSADCO đã được Cục Sở hữu trí tuệ cấp 21 bằng độc quyền sáng chế và bằng độc quyền giải pháp

hữu ích, 36 bằng độc quyền kiểu dáng công nghiệp... Bộ KH&CN đã và đang ban hành 18 tiêu chuẩn quốc gia mới dựa trên các sản phẩm KH&CN của BUSADCO; Bộ Xây dựng cấp 9 Chứng nhận công nghệ phù hợp; Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn cấp 2 Chứng nhận tiến bộ kỹ thuật, công nghệ mới; Hiệp hội bê tông Việt Nam ban hành 2 tiêu chuẩn TC.VCA trên cơ sở các tiêu chuẩn về sản phẩm của BUSADCO.

Thành tích của BUSADCO được nhiều tổ chức KH&CN, tổ chức nghề nghiệp uy tín trong nước và quốc tế đánh giá cao, thể hiện qua những phần thưởng

cao quý mà BUSADCO được trao tặng như: 7 giải thưởng Sáng tạo KH&CN Việt Nam (VIFOTEC) các năm 2004, 2005, 2007, 2008, 2009, 2011, 2013; giải Nhì quốc gia Cuộc thi sáng chế (2013); 4 giải WIPO của Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới cho tổ chức và cá nhân (2010, 2013 - 2 lần, 2014); giải Thành tựu đặc biệt do Tổ chức Sáng tạo quốc tế (SIIF) trao tặng tại Hàn Quốc (2009); giải Xuất sắc toàn cầu của Tổ chức Chất lượng châu Á - Thái Bình Dương (2012); Huân chương Nhà phát minh cao quý Alfred Nobel do Ban tổ chức Liên hoan Giải thưởng nhà Sáng chế thế giới - Hàn Quốc trao tặng (2014), cùng 13 giải thưởng Sáng tạo khoa học

quốc tế khác (12 giải vàng và 1 giải bạc); 2 kỷ lục Việt Nam về KH&CN. Hoạt động KH&CN của BUSADCO 2 lần được bình chọn là 1 trong 10 sự kiện KH&CN tiêu biểu (vào các năm 2012 và 2015)...

Đặc biệt, Cụm công trình “Xây dựng đồng bộ hệ thống hạ tầng kỹ thuật đô thị, nông thôn, bảo vệ môi trường phòng chống thiên tai và ứng phó với biến đổi khí hậu” của BUSADCO đã vinh dự được Chủ tịch nước trao tặng Giải thưởng Hồ Chí Minh về KH&CN (đợt 5). Các sản phẩm của Cụm công trình đã và đang được ứng dụng hiệu quả tại 42/63 tỉnh, thành phố trên cả nước, trong đó có 18 tỉnh, thành phố đã ban hành chủ trương khuyến khích áp dụng rộng rãi trên địa bàn, đồng thời nhiều sản phẩm đã và đang được xuất khẩu sang thị trường một số nước trong khu vực (Lào, Malaysia...). Bên cạnh việc cải thiện điều kiện làm việc và môi trường lao động, sản xuất, giúp giảm thiểu tác động có hại đến môi trường, các sản phẩm

KH&CN của BUSADCO còn góp phần thực hiện hiệu quả các chương trình mục tiêu quốc gia giai đoạn 2011-2015 (Chương trình ứng phó với biến đổi khí hậu, Chương trình xây dựng nông thôn mới, Chương trình khắc phục và cải thiện ô nhiễm môi trường, Chương trình nước sạch và vệ sinh môi trường nông thôn).

Một số vấn đề trong thực thi quyền sở hữu trí tuệ của BUSADCO

Mặc dù đã đạt được những thành tựu đáng ghi nhận trong hoạt động KH&CN, nhưng quá trình hội nhập kinh tế quốc tế ngày càng sâu rộng yêu cầu doanh nghiệp phải chủ động nắm giữ và khai thác hiệu quả quyền sở hữu trí tuệ thì mới có thể tồn tại và phát triển bền vững. Tuy nhiên, trong quá trình thực thi quyền sở hữu trí tuệ của doanh nghiệp, BUSADCO còn gặp không ít khó khăn, vướng mắc, cụ thể là:

Trong nghiên cứu phát triển các sản phẩm mới

Quá trình thương mại hóa sản phẩm, công nghệ, BUSADCO

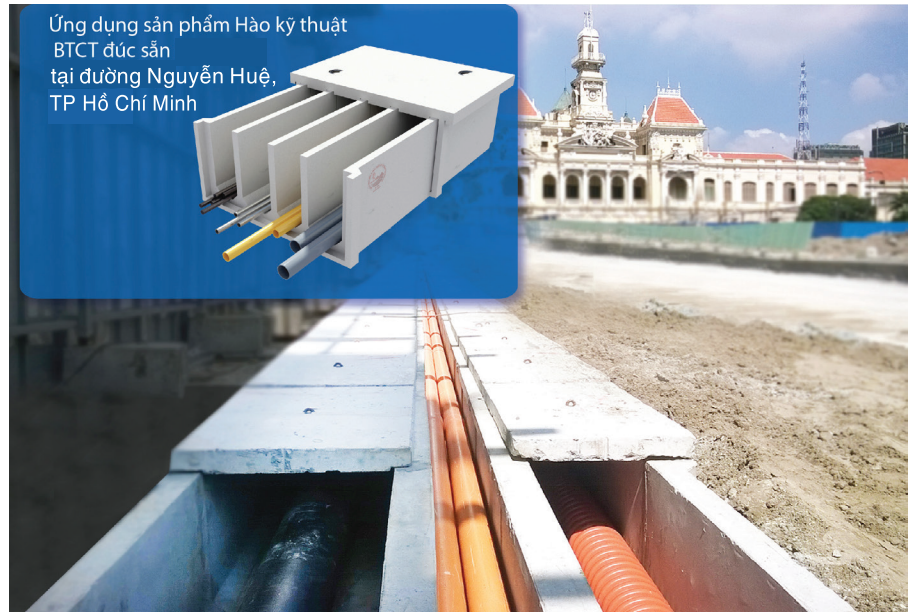
đã đăng ký, làm việc với các chủ đầu tư, tư vấn thiết kế. Đa số đều ủng hộ giải pháp kỹ thuật của BUSADCO do tính ưu việt, kinh phí đầu tư rẻ hơn các phương án truyền thống, tuy nhiên do sản phẩm mới, chưa có tiêu chuẩn quốc gia (TCVN) để áp dụng trong các khâu từ thiết kế đến thi công, chưa có định mức đơn giá nhà nước, nên các chủ đầu tư, tư vấn thiết kế còn nhiều e ngại về thủ tục thanh tra, kiểm toán. Mặt khác, thời gian từ khi BUSADCO hoàn thiện thiết kế sản phẩm, công nghệ mới đến khi Nhà nước ban hành TCVN/đơn giá định mức thường rất dài. Đây là rào cản lớn đối với việc ứng dụng sản phẩm, công nghệ mới để đáp ứng nhanh nhu cầu thực tế, đồng thời làm doanh nghiệp gặp khó khăn trong việc đăng ký bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ cũng như không xoay vòng được nguồn vốn cho hoạt động nghiên cứu và phát triển. Do đó, Nhà nước cần có chủ trương khuyến khích, song song với việc tạo hành lang pháp lý để giảm bớt thủ tục, thuận tiện cho việc ứng dụng sản phẩm, công nghệ mới cho các dự án sử dụng ngân sách nhà nước.

Chống xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ

Tình hình xâm phạm các quyền sở hữu trí tuệ của BUSADCO hiện nay có xu thế gia tăng cả về quy mô và mức độ, trên phạm vi cả 3 miền Bắc, Trung, Nam. Ngay khi phát hiện có hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ của mình, BUSADCO đã phát văn bản cảnh

báo và một số đơn vị đã dừng hành vi vi phạm, tuy nhiên không ít đơn vị vẫn tiếp tục mở rộng sản xuất, bắt buộc BUSADCO phải nhờ các cơ quan chức năng xử lý. Cụ thể, thời gian qua, BUSADCO phát hiện 13 đơn vị có dấu hiệu vi phạm quyền sở hữu trí tuệ, Công ty đã phát văn bản cảnh báo nhưng chỉ có 3 đơn vị dừng hành vi vi phạm; các đơn vị còn lại vẫn tiếp tục mở rộng sản xuất, thương mại hóa các sản phẩm, bắt buộc BUSADCO phải gửi văn bản đến Thanh tra Sở KH&CN các địa phương hoặc Thanh tra Bộ KH&CN. Đến nay, các cơ quan chức năng đã xử lý được 2 đơn vị (Thanh tra Sở KH&CN tỉnh Thái Bình ra kết luận thanh tra Công ty Thông Anh tại Thái Bình vi phạm quyền sở hữu trí tuệ của BUSADCO; Thanh tra Bộ KH&CN ra kết luận thanh tra Công ty TNHH Thương mại và Dịch vụ vận tải Viết Hải vi phạm quyền sở hữu trí tuệ của BUSADCO); các đơn vị còn lại đang được các cơ quan chức năng thụ lý hồ sơ để xử lý. Việc ngăn chặn hành vi vi phạm sở hữu trí tuệ tốn kém nhiều thời gian, nhân lực và kinh phí của doanh nghiệp, các đối tượng càng về sau càng có hình thức vi phạm tinh vi, nghiêm trọng hơn ở nhiều địa bàn khác nhau, nên rất khó kiểm soát.

Về phía BUSADCO, để hình thành một sản phẩm KH&CN mới, tốn rất nhiều công sức, chất xám và kinh phí cho việc nghiên cứu, thử nghiệm, kiểm định, xây dựng quy trình, tiêu chuẩn, nghiên cứu thị trường, tìm kiếm khách hàng,

tiếp thị và quảng bá sản phẩm... Việc các đơn vị vi phạm quyền sở hữu trí tuệ của BUSADCO gây ảnh hưởng đến thương hiệu BUSADCO và thiệt hại lớn về kinh tế cũng như động lực nghiên cứu phát triển KH&CN của doanh nghiệp. Về phía Nhà nước, các công trình sử dụng các sản phẩm làm giả, làm nhái kém chất lượng, gây thất thoát ngân sách, giảm hiệu quả và tuổi thọ công trình. Vi phạm về sở hữu trí tuệ không chỉ gây thiệt hại về kinh tế và uy tín của doanh nghiệp mà còn khiến các công nghệ trong nước khó phát triển.

Một vài đề xuất

Để tạo động lực khuyến khích các cá nhân và doanh nghiệp hoạt động KH&CN, tìm tòi, nghiên cứu, sáng chế các sản phẩm KH&CN nhằm phục vụ nâng cao chất lượng đời sống nhân dân, tiết kiệm ngân sách nhà nước và phát triển nền KH&CN nước nhà

rất cần chủ trương khuyến khích của Nhà nước, song song với việc tạo hành lang pháp lý để giảm bớt thủ tục, thuận tiện cho việc ứng dụng sản phẩm, công nghệ mới cho các dự án sử dụng vốn ngân sách nhà nước. Ngoài ra, cần có một cơ chế cho phép điều chỉnh dự án để áp dụng công nghệ mới, giảm chi phí đầu tư, tiết kiệm ngân sách nhà nước.

Bên cạnh đó, các cơ quan thực thi pháp luật cần quyết liệt, nhanh chóng xử lý các vụ việc xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ để bảo vệ quyền lợi của các doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực KH&CN, tránh tình trạng các đơn vị xâm phạm lợi dụng kẽ hở của pháp luật để cố tình dây dưa kéo dài vụ việc nhằm mục đích thu lợi bất chính ✍